

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปปัญหาที่เกิดขึ้น

สภาพการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ของเมือง นอกจากสภาพการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยแล้ว ยังประกอบไปด้วยสภาพการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมอื่น ๆ อีก การศึกษาเกี่ยวกับสภาพการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย จึงไม่อาจถูกจับแยกออกไปพิจารณาต่างหากจากสภาพการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ได้ ตรงกันข้าม ในฐานะนักศึกษาเรื่องเมือง มีความจำเป็นจะต้องพยายามศึกษาเข้าใจในสภาพการใช้ที่ดิน เพื่อกิจกรรมประเภทอื่น ๆ ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดและในการถูกกำหนด (dominating and dominated) สภาพการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย

เมื่อเมืองได้วิวัฒนาการมาจนปรากฏสภาพเป็นเมืองที่รวมศูนย์กิจกรรม (Central Place) หลากหลายประเภทเข้ามาอยู่ภายในอาณาบริเวณเดียวกัน โดยเฉพาะเมื่อเมือง ๆ นี้ถูกกำหนดสถานภาพและบทบาทให้เป็น "เมืองหลวง" ในสมัยแห่งการพัฒนาแบบทุนนิยม (ฟิ่งฟิง) สภาพการใช้ที่ดินแบบดั้งเดิมที่มีสภาพการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม และที่ว่างเป็นสภาพการใช้ที่ดินหลักหรือส่วนใหญ่ของเมืองก็ย่อมต้องถูกทำให้เปลี่ยนแปลงไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และในขณะเดียวกันก็ปรากฏสภาพการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ขึ้นมาทดแทนมากขึ้นทุกขณะ อย่างไรก็ตาม นั่นก็มิได้หมายความว่า การลดลงของที่ว่าง และสภาพการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม จะเป็นสิ่งเลวร้ายไปเสียทั้งหมด ตรงกันข้าม หากเราตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุม "แนวทาง" ของการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน ให้ดำเนินไปในวิธิต่างที่เป็นระเบียบแบบแผนอย่างผสมผสานสอดคล้อง และส่งเสริมเกื้อกูลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ของสภาพการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ณ อาณาบริเวณส่วนต่าง ๆ ของเมืองแล้ว การเปลี่ยนแปลงพื้นที่บางส่วนในเมืองและอาณาบริเวณรอบ ๆ จากพื้นที่ว่างและพื้นที่เกษตรกรรมมาเป็นพื้นที่เมืองอย่างเหมาะสม โดยวางอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาเข้าใจใน "หลักการใช้ทรัพยากรให้ถูกประเภท" และการศึกษาเข้าใจในสภาพการณ์ทางกายภาพ/ชีวภาพ และสังคมชั้นพื้นฐาน ตลอดจนการศึกษาเข้าใจในระบบการคมนาคม และระบบเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานของระบบสังคมที่วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงมาในอดีตตราบนานยุคสมัยของเราแล้ว

เราก็อาจควบคุม "แนวทางการเปลี่ยนแปลง" ให้สามารถรับใช้ประโยชน์สุขของประชากรเมือง โดยส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนั่นย่อมหมายถึงว่า อย่างน้อยก็จะต้องมีการกำหนดขนาดอันเหมาะสมของเมือง (Optimum Size of the City) และกำหนดสัดส่วนการใช้ที่ดินแต่ละประเภทที่สอดคล้องกันอย่างเหมาะสม

การเปลี่ยนแปลงในวิถีทางที่ดำเนินมาตลอดระยะเวลาแห่งการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาฯ 5 ฉบับ ที่ผ่านมากลับมิได้เป็นไปตามหลักการ อันถูกต้องทางวิชาการ ด้านวางแผนเมือง กล่าวคือ นโยบายเกี่ยวกับการเติบโตของเมือง (urbanization policy) ของรัฐบาลเผด็จการทหาร หรือกึ่งเผด็จการทหาร กลับดำเนินมาในลักษณะที่

1. ไม่แน่นอนทั้งยังไม่รับรู้และไม่ใส่ใจ คือ หลักวิชาการด้านการวางแผนเมือง
2. ไม่ควบคุมแนวทางการเปลี่ยนแปลงให้รับใช้ประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่
3. ไม่คำนึงถึง "หลักการใช้ทรัพยากรให้ถูกประเภท"
4. ไม่ศึกษาเข้าใจในสภาพการณ์ทางกายภาพ, ชีวภาพ, และสังคม ชั้นพื้นฐานของเมือง
5. ไม่ศึกษาเข้าใจในระบบการคมนาคม (ดู คลอง) และระบบเทคโนโลยี (เรือ แรงงานสัตว์, และแรงงานคน) ดังเดิมที่วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงมาจากอดีต
6. ปราศจากการปฏิบัติอย่างเอาจริงเอาจัง และต่อเนื่องทั้งจากรัฐบาลและกลไกของรัฐบาล (ระบบราชการ) ต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเมือง (และในชนบท) ถ้าปัญหาเหล่านั้นไม่กระทบกระเทือนเสถียรภาพของรัฐบาล

ซึ่งลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวข้างบน ย่อมส่งผลร้ายให้เกิดขึ้นต่อสภาพการณ์โดยทั่วไปของเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในเวลาต่อมา กล่าวคือ เกิดสภาพเสื่อมโทรมขึ้นโดยทั่วไปต่อสภาพแวดล้อม เช่น เสียง และอากาศเป็นพิษในเขตเมืองชั้นใน (ไม่มีการควบคุมสัดส่วนที่เหมาะสมของกิจการอุตสาหกรรมต่าง ๆ ภายในเขตเมืองชั้นใน และชั้นกลาง และจำนวนที่เหมาะสมของยานพาหนะประเภทต่าง ๆ), สายน้ำต่าง ๆ เต็มไปด้วยขยะและสิ่งโสโครก, สัตว์น้ำต่าง ๆ อยู่ในภาวะอันตราย, น้ำในแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ ที่เคยใช้เป็นน้ำดื่มน้ำใช้ ไม่อาจใช้ได้อย่างปลอดภัยอีกต่อไป, ลำคลองต่าง ๆ ดินเข็นขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะขยะมากมายที่ถูกผลิตและทิ้งลงในคูคลอง (ไม่มีการควบคุมจำนวน

ประชากรทำให้สภาพแวดล้อมไม่อาจแบกรับขยะหรือกากของเสียต่าง ๆ ที่เพิ่ม เร็วเกินกว่าการ
 หูทิ้งเน่าเปื่อยตามธรรมชาติจะช่วยรักษาสภาพแวดล้อมไว้ได้), ระบบการระบายน้ำและระบบ
 การคมนาคมแบบดั้งเดิมที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับภูมิสภาพท้องถิ่นที่บริเวณนี้ ถูกทำลายลงอย่าง
 รวดเร็ว (การมุ่งส่งเสริมระบบการคมนาคมที่ทันสมัย เป็นสื่อกลางอย่าง เอาจริง เอาจัง และต่อเนื่อง
 โดยไม่รับรู้ไม่ใส่ใจในผลร้ายที่เกิดเพิ่มขึ้นและรุนแรงยิ่งขึ้น ต่อระบบคลอง) หินดินชั้นดีและชั้นดี
 เข็มถูกปกคลุมด้วยแผ่นคอนกรีต นกต่าง ๆ และพืชสวนถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว (ใช้ทรัพยากร
 ผลิตประเภท), แหล่งเสื่อมโทรมและขยะบนบก ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และกระจายตัวอยู่ทั่วไป ณ
 บริเวณต่าง ๆ ทั้งในเขตเมืองชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก (ไม่ใส่ใจที่จะรับรู้ปัญหาทาง เศรษฐกิจ
 ที่แท้จริงของประชากร/กองทัพแรงงาน ผู้ยากไร้กว่าล้านคนในเมือง ปลอมให้ เป็นไปตามยถากรรม
 ทรายเท่าที่แหล่งเสื่อมโทรมและขยะบนบกเหล่านั้น ไม่ปรากฏออกมาอย่าง ประเจิดประเจ้อ ให้เป็น
 ที่รำคาญและเป็นที่ยำหนำแก่ชาวต่างชาติและชนชั้นน้ำ หรือทรายเท่าที่ยังไม่ต้องการที่ดินบริเวณนี้
 มาทำประโยชน์ด้านอื่น หรือมาค้ากำไรทางธุรกิจต่าง ๆ โดยเจ้าที่ดินทั้งหลาย), สุขภาพกายและ
 สุขภาพจิตของชาวเมืองหลวงเสื่อมโทรมอย่างหนักยิ่งขึ้นทุกที (ปราศจากการวางแผนด้านการใช้ที่ดิน
 ที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีสวนสาธารณะ สถานสาธารณสุข และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สอดคล้องกับการ
 ดำเนินชีวิตอย่างไม่รู้สึกแปลกแยกจากธรรมชาติแวดล้อม), โรงเรียนที่มีอยู่ไม่เพียงพอทั้งในด้าน
 จำนวนและคุณภาพ ในอันที่จะพัฒนาเยาวชนของชาวเมืองหลวงให้มีความคิดจิตใจที่เป็นประโยชน์
 ต่อสังคมและตนเอง (ใช้ระบบการศึกษา "นำเข้า" จากต่างประเทศอย่างไม่แยกแยะและไม่
 ประยุกต์ให้เหมาะสมกับพื้นฐานทางสังคมของประเทศ ทำให้เยาวชนไม่เห็นคุณค่าในวิถีดำเนินชีวิต
 ที่สอดคล้องกับธรรมชาติแวดล้อม และกลับมองวิถีชีวิตแบบอเมริกันและญี่ปุ่น เป็นแม่แบบที่จะได้
 ไปให้ถึง (การถูกครอบงำทางจิตปัญญา ค่านิยม-สัญลักษณ์โดยต่างชาติมหาอำนาจ), ปัญหาต่าง ๆ
 ที่หมักหมมเพิ่มพูนขึ้นทุกวัน (ปราศจากการวางแผนที่ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ที่เคารพในธรรมชาติ
 แวดล้อม และที่หันท้วงที-หันเหศุการณ์ ยึดถือแนวทางแก้ปัญหาแบบ เฉพาะหน้ามาโดยตลอด), ฯลฯ

เนื่องจากหลังจากได้ศึกษาถึง "ปัจจัยและเงื่อนไขต่างๆ" ที่อยู่เบื้องหลังการเปลี่ยนแปลง
 สภาพการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยในเขตชานเมืองด้านเหนือและตะวันออกในปัจจุบันแล้ว ผู้ศึกษาได้
 ค้นพบว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิได้ถูกผลักดันให้เกิดขึ้นด้วยการวางแผนและปฏิบัติการร่วมกันของ
 ประชากรบนพื้นที่นั้น กับเอกชนนอกพื้นที่นั้น (แม้ประชากรเหล่านั้น จะมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
 ในระดับของรายละเอียด และมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนและแนวทางอยู่บ้างบางส่วนก็ตาม เพราะ

รัฐบาลไม่มีแผนการทัศนคติที่แน่นอนในการพัฒนาพื้นที่นั้น ให้ก่อประโยชน์ระยะยาวต่อประชากรในพื้นที่ แต่มัน (การเปลี่ยนแปลง) ได้ถูกผลักดันให้เกิดขึ้น ในแนวทางที่พื้นที่เมือง โดยเฉพาะพื้นที่เพื่อการพักอาศัยขยายตัวเข้าสู่กล้าพื้นที่ว่าง และพื้นที่เกษตรกรรมอย่างเกินเลยเกินขนาด อย่างปราศจากการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ และเพิ่งจะเริ่มค้นมีมาตรการบางประการ รวมทั้งมาตรการทางกฎหมายที่เรียกว่า "Green Belt" ซึ่งมักถูกท้าทายโดยกลุ่มผู้มีอิทธิพลต่าง ๆ (เช่น โครงการดิกระฟ้าต่าง ๆ ในเขตเกาะรัตนโกสินทร์ และบริเวณอื่น ๆ ของเมืองชั้นใน และชั้นกลาง, อุตสาหกรรมที่ทำลายสภาพแวดล้อม แต่สามารถหันเหมือมือของกฎหมายได้ด้วยการส่งเสริมการคอร์รัปชันในระบบราชการ โดยนายทุนกลุ่มต่าง ๆ ที่สามารถใช้เงินตราซื้อความสะดวกและข้อข้อยกเว้นต่าง ๆ ได้ ฯลฯ) ทำให้มาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลหมดความหมาย/หมดอำนาจได้โดยไม่ยากเย็นนัก ขณะที่ "แรงงานถูก" ประเมินราคาต่ำ" ค่าและถูกกดไว้ทุกวิถีทาง เพื่อยืดเวลาแห่งการกอบโกยผลประโยชน์ของนักลงทุนภายในชาติ และนักลงทุนต่างชาติ การเปลี่ยนแปลงในอนาคตในระดับประเทศ, ระดับเมือง, และระดับเขต ยังส่องแนวโน้มที่ยากอย่างยิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ, ประชากรส่วนใหญ่ของเมืองหลวง, และประชากรส่วนใหญ่ภายในเขต แต่ละเขต

การศึกษาของสุวัฒนา ธาตานิติ และ สุธา ภิรมย์แก้ว เกี่ยวกับสภาพการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมในกรุงเทพมหานคร ได้ระบุอย่างชัดเจนถึงแนวโน้มของสภาพการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในกรุงเทพมหานครในอีก 2 ทศวรรษข้างหน้า ว่า "...คาดประมาณได้ว่า บริเวณที่จะมีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมในอีก 20 ปีข้างหน้า จะเริ่มต้นจากเขตชั้นกลางทางด้านฝั่งพระนครมากกว่าเขตอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เขตบางเขน พระโขนง และบางกะปิ... กรุงเทพมหานครมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เป็นการใช้ที่ดินเมืองอย่างรวดเร็วในอดีตที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะดำเนินต่อไป ...การสูญเสียพื้นที่เกษตรของกรุงเทพฯ นับเป็นการใช้ที่ดินที่ขัดแย้งกับสมรรถนะดิน และความเหมาะสมตามธรรมชาติของพื้นที่ ...การวางแผนและมาตรการอนุรักษ์พื้นที่เกษตรจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการสนับสนุนให้บังเกิดผลในการปฏิบัติต่อไป" (๒๕๖๕ : 22.12) นอกจากนี้ การศึกษาของ มานพ หงศหัต และคณะ เกี่ยวกับรูปแบบการใช้ที่ดิน และโครงสร้างการสัญจรในกรุงเทพมหานครในอนาคต 20 ปี ข้างหน้า ก็ระบุว่า "..... เขตชั้นนอก (ชานเมือง) เป็นเขต

ที่น่าสนใจในอนาคต มีปัญหาด้านนโยบายการใช้ที่ดิน เขตชั้นนอกเป็นเขตเกษตรกรรมชั้นดี กำลังถูกรุกฉวยด้วยการขยายตัวของเมือง..." (๒๕๒๕ : 24.22) การศึกษาการขยายตัวของชุมชนแออัด และบ้านจัดสรรระหว่างปี ๒๕๑๗-๒๕๒๗ (จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศ) โดยการเคหะแห่งชาติ ก็สะท้อนแนวโน้มชัดเจนว่า ชุมชนแออัด และบ้านจัดสรรที่เพิ่งเกิดขึ้นในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา ในปัจจุบัน ได้รุกฉวยพื้นที่เกษตรกรรม โดยมีทิศทางพุ่งออกรุกรุกฉวยเขตเมืองชั้นนอก ที่ต่อชนกับเขตพื้นที่ศึกษา (ดูแผนที่ 4.1 และ 4.4 ประกอบ) นอกจากนี้ การขยายตัวอย่างรวดเร็วของธุรกิจบ้านจัดสรร สำหรับผู้มีรายได้อ่อนและการขยายตัวของศูนย์การค้าและห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ อย่างครึกโครม ในเขตชานเมืองด้านเหนือและด้านตะวันออก ในช่วง 2 - 3 ปีมานี้ ยิ่งชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของการรุกฉวยพื้นที่เกษตรกรรมบริเวณต่าง ๆ โดยพื้นที่เมือง 2 ประเภทคือ ย่านที่อยู่อาศัยและย่านการค้า

จากการศึกษาถึงเงื่อนไขทางสังคมประวัติศาสตร์ ผู้ศึกษาคาดหมายว่า การรุกฉวยพื้นที่เกษตรกรรมชั้นดีและชั้นดีเยี่ยมจะยังคงดำเนินต่อไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คราบเท่าที่ชนชั้นนำของประเทศและของ เมืองหลวง (ซึ่งเป็นคนกลุ่มเดียวกัน) ยังไม่อาจปลดปล่อยตนเอง และประเทศชาติ ออกจากอิทธิพลของกลุ่มนายทุนผูกขาดระดับโลกแห่งสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น และคราบเท่าที่ระบบประชาธิปไตยที่แท้จริง ยังไม่บังเกิดขึ้นในสภาพที่เป็นจริง

5.2 ข้อเสนอแนะในการควบคุมแนวทางการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ในระดับชาติ ระดับเมืองหลวง และระดับพื้นที่ศึกษา ซึ่งสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน อย่างไม่อาจตัดตอนผ่าขาดออกจากกันได้

ในระดับประเทศ ผู้ศึกษาขอเสนอให้ (propose) รัฐบาล และชนชั้นนำกลุ่มต่าง ๆ ของประเทศไทย พยายามปลดปล่อยตนเองออกจากการครอบงำของนายทุนผูกขาดแห่งประเทศไทย มหาอำนาจ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ซึ่งกำลังมีบทบาทเป็นชนชั้นนำแห่งระบบทุนนิยมโลก โดยพยายามลดการพึ่งพิงรัฐบาลและสถาบันทางการเงินระดับโลก ที่นายทุนผูกขาดเจ้าของบริษัทข้ามชาติทั้งหลายที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ในประเทศทั้งสอง ลงโดยด่วน (แม้จะมีใช้วันเดียว เดือนเดียว หรือปีเดียวก็ตาม) ขณะเดียวกัน ก็พยายามสร้างสายสัมพันธ์กับนานาประเทศอื่น ๆ (ทั้งประเทศ ในค่ายทุนนิยมเสรี และค่ายสังคมนิยม) ทั้งในด้านเศรษฐกิจ-การค้า-การเงิน, ด้านการเมือง-การทูต-การทหาร, ด้านจิตวิทยา-ค่านิยม-อุดมการณ์-สัญลักษณ์, และทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งคงต้องกินระยะเวลาหลายปี แต่หากรัฐบาลและชนชั้นนำ มีจิตใจที่มุ่งมั่นที่จะเดินไปในแนวทางนี้ อย่างจริงจังและต่อเนื่องแล้ว เชื่อได้ว่าภายในเวลา 10-20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยก็อาจสามารถ

ยืนอยู่ได้ด้วยทรัพยากรและแรงงานอันมหาศาลของประเทศเราเองได้ใบที่สุด โดยไม่ต้องคกอยู่ภายใต้การครอบงำของต่างชาติ อย่างที่เคยเป็นมาและกำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่ทั้งนี้ก็ต้องพยายามสถาปนาระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย เพื่อคนส่วนใหญ่ของประเทศอย่างแท้จริงขึ้นด้วยในช่วงเวลาเดียวกัน เจื่อนไขทั้งสองประการข้างต้น (การปลดปล่อยประเทศออกจากการครอบงำโดยต่างชาติ และการสถาปนาระบบประชาธิปไตยที่แท้จริง) เป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดที่จะประกันว่าประชาชนชาวไทยและเยาวชนไทยในอนาคต จะสามารถมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับ "คุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ที่มีเสรีภาพและเลี้ยงดูตนเองได้" หากมีเช่นนั้นแล้ว "การพัฒนา" ที่ขุดกันอยู่ติดปากในสมัยปัจจุบัน ก็จะกลายเป็นเพียงการพัฒนาความยากไร้ให้ปรากฏมากยิ่งขึ้นอย่างที่ได้เป็นมา 25 ปีล่าสุดนี้ กระบวนการทั้งสองดังกล่าว ยังพอจะมีประกายความหวังอยู่บ้าง หากเราสามารถริเริ่มกระบวนการวางแผนแบบสหภาคส่วนเป็นหนึ่ง (integration) ระหว่างการวางแผนทางกายภาพ, การวางแผนทางชีวภาพ และการวางแผนทางสังคม (physical planning, biological planning and social planning) และยุติแนวทางเดิมที่เป็นแบบรวบรวมแผนแยกย่อยแยกส่วน (collected sectorial planning) ที่แต่ละองค์กร แต่ละบุคคล ต่างคนต่างทำ มาปะติดปะต่อกันโดยขาดการสัมพันธ์กระชับแน่นต่อกัน (disintegrated) ดังที่เคยเป็นและกำลังเป็นอยู่ ขณะเดียวกัน ก็จะต้องดำเนินนโยบายเร่งด่วนในการกระจายอำนาจกระจายงบประมาณ (จัดโครงสร้างงบประมาณแผ่นดินเสียใหม่) หรือที่เรียกกันในศัพท์แสงภาคภาษาอังกฤษว่า "Decentralization"

ในระดับกรุงเทพมหานคร ก็คือ การดำเนินนโยบายเร่งด่วน ที่จะยับยั้งการเติบโตของประชากรเมืองและพื้นที่เมืองด้วยมาตรการทางกฎหมาย (ที่ไม่อ่อนข้อให้กับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ โดยเด็ดขาด) นโยบายนี้จะต้องสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับนโยบายการกระจายอำนาจ กระจายงบประมาณออกสู่ภูมิภาคส่วนอื่น ๆ ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ภาคอีสานซึ่งมีประชากรผู้ยากไร้มากที่สุดกว่าส่วนใด ๆ ของประเทศ (ซึ่งเป็นนโยบายระดับชาติ) นอกจากนี้ยังจะต้องดำเนินนโยบายยกเลิกแบบจำลองในการมองพัฒนาการของเมืองแบบประเทศทุนนิยมอุตสาหกรรมที่เน้นการเติบโตของระบบการสัญจรภายในเมืองด้วยโครงข่ายถนน และพยายามฟื้นฟูพัฒนาการเดินทางขนส่งทางน้ำซึ่งได้ถูกทำลายลงในช่วง 30 ปี มาแล้ว ให้กลับคืนมามีบทบาทอีกครั้งพร้อมกับระบบการระบายน้ำที่ใช่คู่ - คลอง เป็นหลัก ซึ่งถูกทำลายไปแล้วไม่น้อยในเขตเมืองชั้นใน และจัดทำแผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับเร่งด่วนขึ้น กำหนดแนวทางการพัฒนาให้ผสมผสานเจื่อนไขทางกายภาพ, เจื่อนไขทางชีวภาพ, และเจื่อนไขทางสังคม ให้ผนึกเป็นหนึ่งเดียวกัน ในวิถีทางที่จะ

อำนวยการประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ของเมือง อันได้แก่ ชนชั้นผู้ใช้แรงงานและคนชั้นกลางระดับล่าง และ
ริบเร่งประกาศกฎหมายควบคุมการใช้ที่ดินในกรุงเทพมหานคร และปฏิบัติตามกฎหมายอย่างจริงจัง
และเคร่งครัด โดยไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ของนายทุน และเจ้าที่ดินกลุ่มต่าง ๆ

ในระดับเขตก็จะต้องดำเนินนโยบายปกป้องผลประโยชน์ของประชากรภายในเขต ไม่ให้
นายทุนทั้งหลาย เข้ามารสร้างโครงการขนาดยักษ์ได้โดยปราศจากการเห็นชอบของประชากรภายใน
เขต พยายามเคลื่อนไหวปลุกจิตสำนึกให้ประชากรภายใน เขตรักและรับผิดชอบพื้นที่เขตของตนอย่าง
จริงจังและต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ก็เร่งส่งเสริมการรวมตัวทางเศรษฐกิจ และทางการเมือง ใน
หมู่ประชากรภายในเขต เพื่อความเป็นปึกแผ่นของรากฐานทางเศรษฐกิจ และรากฐานทางการเมือง
ของประชากรภายในเขตที่จะบังเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต แต่ทั้งนี้จักต้องไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของระบบ
ประชาธิปไตยในระดับกรุงเทพมหานครและในระดับชาติ

หากการวางแผนในทั้ง ๓ ระดับสอดคล้องต้องกันและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในอันที่จะ
รักษาและพัฒนาขึ้นซึ่งระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงดูตนเองได้ บนรากฐานของทรัพยากรและแรงงานอัน
มหาศาลของประเทศชาติไทยแล้ว อนาคตที่สดใสก็ เป็นสิ่งที่ เป็นไปได้สำหรับมวลชนชาวไทยในอนาคต
และสิ่งนี้จึงจะเป็นรากฐานและหลักประกันว่า พื้นที่ชนเมืองในปัจจุบัน จะสามารถ เป็น
ดินแดนที่เป็นอยู่อย่างน่าในในระดับหนึ่งให้แก่กรุงเทพมหานครและประเทศไทยโดยส่วนรวมได้ในอนาคต

"ความล้มเหลวของระบบการเมืองไทย" (และส่งผลให้เกิดความล้มเหลวในกระบวนการ
วางแผนพัฒนาประเทศ, พัฒนามาก, และพัฒนาเมือง) ที่ผ่านมาภายใต้การครอบงำโดยต่างชาติ
มหาอำนาจ ดูจะพอมิประภาความหวังบ้าง (แต่อาจเป็นเพียงความคาดหวังที่ล้มเหลวก็ได้) เมื่อ
ระบบการเมืองตั้งแบบประชาธิปไตยระดับประเทศซึ่งเพิ่งจะก่อตั้งขึ้นใหม่อีกครั้งเมื่อ 7 ปีมานี้, ระบบ
การเมืองตั้งแบบประชาธิปไตยในระดับกรุงเทพมหานคร ซึ่ง เพิ่งจะก่อตั้งขึ้นใหม่อีกครั้ง เมื่อประมาณ
6 เดือนมานี้เอง, และท้ายที่สุดระบบการเมืองตั้งแบบประชาธิปไตยในระดับเขตซึ่ง เพิ่งจะก่อตั้งขึ้น
เป็นครั้งแรกเมื่อประมาณ 6 เดือนมานี้เอง หากถูกยกเลิกหรือที่เรียกกันว่า "ถูกล้มกระดาน" อีกใน
อนาคต หรือในทางกลับกันสามารถยืนยาวต่อไปได้ ก็จะเป็น "เงื่อนไขที่สำคัญที่สุด" ที่จะกำหนดให้
กระบวนการพัฒนาประเทศ, พัฒนาเมืองหลวง, และพัฒนาเขตต่าง ๆ ในเมืองหลวงสัมฤทธิ์ผลหรือ
ล้มเหลวในอนาคต

ท้ายที่สุดถึงกล่าวไว้ ณ ที่นี้ว่า วิทยานิพนธ์นี้เกิดขึ้นจากมุมมองของแบบนักวางแผน ที่ยึดถือสังคมนิยม
ที่ว่า "อดีต คือกฎที่ตี ข้อผิดพลาดในอดีตเป็นสิ่งที่ไม่ใช่แก้ไขในอนาคต" (มานพ หงษ์พิศ, ๒๕๓๔ : ๖๘)
เพราะหากไม่ยึดถือสังคมนิยมดังกล่าวแล้ว การวางแผนใด ๆ ก็ล้มเหลวล้มเหลวได้โดยง่ายทั้งสิ้น

ลำดับ	ขนาดพื้นที่	ชื่อเมือง	ขนาดพื้นที่เมือง	ชื่อศูนย์อำนาจรัฐ	รูปแบบรัฐ ชื่อรัฐ	ยุค สมัย	ช่วงปี ยาวนาน	การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน
1		—		"ราชสำนัก ..."	นครรัฐ/อาณาจักร "รัฐ..."	พุทธนครรัฐ/อาณาจักร สมัยอาณาจักรสุโขทัย	ก่อน ๑๘๕๓ ก่อน 1350 ๖ ปี	
2		"ธนบุรีศรีมหาสมุทร"		"ราชสำนักอยุธยา"	นครรัฐ/อาณาจักร "รัฐอยุธยา"	พุทธนครรัฐ/อาณาจักร สมัยอาณาจักรสุโขทัย	๑๘๕๓ - ๒๓๑๐ 1350 - 1767 417 ปี	
3		"กรุงธนบุรี" "กรุงรัตนโกสินทร์อินทอโยธินา"		"ราชสำนักกรุงธนบุรี" "ราชสำนักกรุงรัตนโกสินทร์"	นครรัฐ/อาณาจักร "รัฐกรุงธนบุรี" "รัฐกรุงรัตนโกสินทร์"	พุทธนครรัฐ/อาณาจักร สมัยอาณาจักรรัตนโกสินทร์	๒๓๑๐ - ๒๓๕๒ 1767 - 1809 42 ปี	
4		"กรุงรัตนโกสินทร์อินทอโยธินา"		ราชสำนักกรุงรัตนโกสินทร์	นครรัฐ/อาณาจักร "รัฐกรุงรัตนโกสินทร์"	พุทธนครรัฐ/อาณาจักร สมัยอาณาจักรรัตนโกสินทร์	๒๓๕๒ - ๒๔๓๕ 1809 - 1892 83 ปี	
5		"กรุงเทพฯ"		"ราชสำนักกรุงเทพฯ"	ประเทศชาติ "ประเทศสยาม"	พุทธประเทศชาติ สมัยรัฐสมบูรณาญาสิทธิ ราชอำนาจ	๒๔๓๕ - ๒๔๗๕ 1892 - 1932 40 ปี	
6		"กรุงเทพฯ - ธนบุรี"		"คณะกรรมการ" รัฐบาล คณะกรรมการต่างๆ	ประเทศชาติ "ประเทศสยาม/ไทย"	พุทธประเทศชาติ สมัยรัฐประชาธิปไตย/ไทย	๒๔๗๕ - ๒๕๐๐ 1932 - 1957 25 ปี	
7		"นครหลวงกรุงรัตนโกสินทร์"		รัฐบาล คณะกรรมการต่างๆ	ประเทศชาติ "ประเทศไทย"	พุทธประเทศชาติ สมัยพัฒนาประเทศไทย เบื้องต้น	๒๕๐๐ - ๒๕๑๕ 1957 - 1972 15 ปี	
8		"กรุงเทพฯมหานคร"		รัฐบาล คณะกรรมการต่างๆ	ประเทศชาติ "ประเทศไทย"	พุทธประเทศชาติ สมัยพัฒนาประเทศไทย ช่วงบูรณการ	๒๕๑๕ - ๒๕๒๙ 1972 - 1986 14 ปี	

